

TÜRK GELİR İDARESİNDE OTOMASYON PROJELERİ

Elvan CENİKLİ⁷, elvant@pau.edu.tr

Deniz ŞAHİN⁸, denizsahin@hotmail.com

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde olağanüstü gelişim kamusal etkinliklerde de yeni teknoloji kullanımını beraberinde getirmiştir. Gelir idareleri de diğer kamu idareleri gibi bu sürece dâhil olmuştur. Türk Gelir İdaresi 90'lı yılların başından itibaren hayata geçirdiği bir dizi otomasyon projesi ile uyum ve yönetim maliyetlerini minimize etmek üzere bilgisayar teknolojilerini birer araç olarak kullanmayı, kurumun çalışmalarında etkinlik ve verimliliğini arttırmayı ve sağladığı verilerle güçlü bir karar destek ve yönetim bilgi sistemi oluşturmayı hedeflemiştir. Bu amaçla Türk Gelir İdaresi hem mevcut vergi daireleri uygulamaları arasında bilgi alışverişine olanak tanıyan kurumsal; hem bankalar ve gümrük idaresi gibi birlikte işlem yaptığı kurumlarla bilgi alışverişine olanak sağlayacak kurumlar arası, hem de doğrudan vatandaşlara yönelik projeler geliştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otomasyon, VEDOP, Modernizasyon, Gelir İdaresi

Automation projects of Turkish revenue administration

Extraordinary development of information and communication technologies also brings using of new technologies on public events. Revenue administrations have been involved in this process as well as other public administrations. With a series automation projects at the beginning of 90's, Turkish Revenue Administration has aimed to using of computer technology in order to minimize compliance and administration costs, increase the effectiveness and efficiency of organizations and provide a strong decision support and management information system with provided data. Therefore, Turkish Revenue Administration has developed projects for itself, other institution and citizens.

Keywords: Automation, VEDOP, Modernization, Revenue Administration

JEL Codes: O33, E60

---

⁷ Pamukkale Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü

⁸ Gaziosmanpaşa Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Maliye Bölümü

1. GİRİŞ

1980'li yılların başından itibaren kamu yönetiminde yaşanan dönüşüm süreci, kamusal etkinliklerin bilgi ve iletişim teknolojilerinden ayrı düşünülemeyeceği üzerinde odaklanmıştır. Bu teknolojilerin kullanımıyla yönetimde verimliliğin artacağı düşüncesi esas olarak gelişen teknik olanakların, kurumlarda bekleme ve çalışma sürelerini azaltarak birçok maliyeti ve kamu yönetiminde kalite anlayışını değiştirdiği gerçeğinden kaynaklanmaktadır (Plamper, 2003: 141). Bilişim teknolojisinin vatandaş ve devlet kurumları arasındaki işlem ve ilişkilerde kullanılması e-devlet olarak ifade edilen kavramın yaygınlaşmasına ve kamu yönetiminde yeniden yapılanma arayışlarına sebep olmuştur. Bu yüzden 1990'lı yıllardan sonra yaşanan bir dizi gelişme gerek devletin gerekse vatandaşın rollerinin yeniden yapılanmasına sebep olmuştur. İnternetin bir bilgi paylaşımı aracı olarak kullanılmaya başlaması, kamu kurumlarının bilgileri online olarak işleme ve dağıtmaya başlaması gibi etmenler geleneksel devlet anlayışındaki vatandaş tanımını değiştirmiştir. Çünkü yeni devlet anlayışında vatandaş, devlet karşısında eski pasif rolü yerine aktif, katılımcı, kendi ve idare hakkında bilgi edinme yollarına hâkim, dolayısıyla da sorgulayıcı bir kimliğe sahip olmaktadır. Kamu yönetiminde yeni teknolojilerin bir araç olarak kullanılması, idareye maliyetlerde azalma, hizmet kalitesinde ve kaynakların sürdürülebilirliğinde artma sağlarken vatandaş için ise zaman, emek, para gibi maliyetlerde azalma, memnuniyet, katılım ve güvende de bir artış anlamına gelmektedir (Uçkan, 2003: 7).

Devlet ve vatandaş arasındaki ilişkinin somut bir örneği olan vergi ilişkisi de yaşanan değişim sürecinin temelinde yer almaktadır. Mükellefler açısından vergi uyum maliyetleri, idare açısından da yönetim maliyetlerinin azaltılması bu değişim sürecinin başlıca hedefleri olarak görülmektedir. Her ne kadar vergiye uyum problemi verginin kendisi kadar geçmişe dayansa da bir kavram olarak vergi uyumu 90'lı yıllardan sonra önem kazanmıştır (Andreoni vd., 1998: 818) Vergi uyumunu bozan başlıca faktörler arasında idarenin etkinsizliği sayıldığından(Das-Gupta vd, 2004: 575). Mükellefin vergiye uyumunun artırılması ve dolayısıyla idarenin yönetim maliyetlerinin azaltılması için vergi idaresinde yeni yöntem arayışları başlamıştır. Çünkü vatandaş ve devlet arasındaki vergi ilişkisinin yeni yöntem ve tekniklerle modernize olması mükellefle gelir idaresi arasındaki ilişkinin niteliğini değiştirmektedir. Objektif yönetim kurallarına tabi, izlenebilir ve ulaşılabilir bilgilere haiz, şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda titiz davranan bir gelir idaresi vatandaşın vergiye uyumunu ve kuruma olan güvenini arttırmaktadır (Murphy, 2003). Vergi idaresinin gelişmiş teknolojiye uyumlu bir hizmet anlayışı benimsemesinin

temelinde bu anlayış yatmaktadır. Bu yüzden ki 90'lı yılların başlarından itibaren gelir idarelerinde modernizasyon süreci bir gereklilik haline gelmiştir⁹.

Türkiye'de kamu idarelerinde yeniden yapılanma sürecine paralel 90'lı yılların sonlarında gelir idaresinde de modernizasyon süreci başlamış bu süreç uluslararası anlamda da desteklenmiştir. Şöyle ki kamu mali yönetimi ile ilgili kurumların etkinliğinin ve verimliliğinin artırılması amacıyla başlatılan ve dış finansmanı Dünya Bankası'ndan sağlanan "Kamu Mali Yönetim Projesi"nin Gelir İdaresi ile ilgili bölümünde amaç, vergi idaresinin yeniden yapılandırılması ve modernizasyonu olarak belirtilmiştir. Proje çerçevesinde, merkez ve taşra teşkilatının reorganizasyonu, istihbarat sisteminin geliştirilmesi, otomasyonun modernizasyonu, tahsilat işlemlerinde bankacılık sisteminin rolünün artırılması, vergi politikası analiz fonksiyonunun güçlendirilmesi çalışmalarına 1997 yılında başlanmıştır. Söz konusu çalışmalar 1999 yılında da sürdürülmüştür. Reorganizasyon, otomasyon, istihbarat ve tahsilât konularındaki çalışmalarda, ABD Gelir İdaresi'nden danışmanlık desteği sağlanmıştır. (GGM, 1999: 1) Diğer taraftan 1998 yılında OECD bünyesinde temel vergi politikasını belirleyen kurum olan mali işler komitesi CFA'nın 1998 tarihli raporunda da ülkelerin gelir idarelerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan değişimlere uyumlu hale getirilmesine vurgu yapılmış ve bir dizi önlemler önerilmiştir. Buna göre, gelir idareleri mükellef hizmetlerinin geliştirilmesi ve etkin bir vergi denetiminin sağlanabilmesi için uygun teknolojileri kullanmalı, kendi mükelleflerine ilişkin gerekli, güvenilir ve ispat edilebilir bilgileri sağlama ve saklama konusunda yeterlilik kazanmalı, bunun yanında uygun teknolojiden faydalanmak için özel yazılımlar kullanılmalıdır(OECD, 1998: s.5). Bu doğrultuda Türkiye'de gelir idaresinin yeniden yapılanma süreci başlamış bunun bir ayağı olan otomasyon projeleri de hız kazanmıştır. Bunun için öncelikle gerekli altyapı projeleri tamamlanmış ilerleyen yıllarda bilişim teknolojilerindeki gelişmelerle vergi dairesi işlemleri arasında paralellik sağlanmıştır.

2. TÜRK GELİR İDARESİNDE OTOMASYON PROJELERİ

Gelir idaresinin tüm işlemlerini bilgisayar ortamına aktarıp iş yükünü azaltma, etkinlik ve verimliliği artırma ve bilgisayar ortamında toplanan verilerden sağlıklı bir karar destek ve yönetim bilgi sisteminin oluşturulmasını hedefleyen ve gelir idaresinin en önemli teknolojik altyapısı oluşturan ilk proje, kısa adı VEDOP olan "Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi"dir. VEDOP, bilgisayar teknolojisinin yeni olanaklarıyla vergi dairesi fonksiyonlarını tümünü içine alan bir bilgi işlem uygulamasının vergi dairelerine yaygınlaştırılması ve bölge-merkez network yapısının kurulması olarak tanımlanmaktadır (Şakar, 2011: 71).

---

⁹ Bu sürece ilişkin çalışmalar Amerika'da 1960'lı yılların sonlarında başlamıştır. Bkz. Smith, W.H.(1969).

1995 yılında CyberSoft firması tarafından vergi dairelerinin otomasyona geçirilmesi amacıyla bir pilot proje olarak hayata geçen projenin temel amaçları, vergi gelirlerinin ve hizmet kalitesinin artırılması, vergi dairesi ile ilişkili bulunan diğer kurumlarla ortak bilgi sistemi kullanımının sağlanması ve vergi politikaları ve denetim stratejilerinin belirlenmesinde karar vericilerin ihtiyacı olan bilginin sağlanması olarak sayılmaktadır (Uğur&Çütücü, 2009: 11). Pilot projenin sonuçlarının başarılı bulunmasının ardından 1998 yılında VEDOP-I; 2004 yılında VEDOP II ve 2007 yılında da VEDOP-III projeleri hayata geçirilmiştir.

VEDOP¹⁰ Türkiye’de gerek gelir idaresi gerekse tüm kamu kurumları açısından bakıldığında en önemli e-devlet uygulamalarından birisidir. Esasen gelir idaresinde otomasyon projeleri de değişen kamu yönetimi anlayışına paralel olarak e-devlet uygulamalarının hayata geçirilmesi anlamındadır. İnternet ve bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeler geleneksel bürokratik devlet anlayışını e-devlet anlayışına dönüştürmüştür. E-devlet kavramı ise eşgüdümlü bir ağ oluşturma, diğer kurumlarla sağlanan kooperasyon ve müşteri hizmetleri olmak üzere üç farklı yöne sahiptir (Tat Kei-Ho, 2002: 434). Türk gelir idaresinde VEDOP kapsamında ve devamında otomasyon projeleri bu üç alanı kapsayacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Başka bir ifade gelir idaresinde verimliliğin artırılması, bilgi ve iletişim teknolojisinin bu amaçla kullanılması yalnızca kurumsal bir otomasyon sistemi ile değil kurumlar arası bilgi ve belge değişimine olanak veren ve mükelleflere yönelik bir sistemin kurulmasıyla mümkün olabilmektedir. Bu yüzden gelir idaresi hem mevcut vergi daireleri uygulamaları arasında bilgi alışverişine olanak tanıyan **kurumsal**; hem bankalar ve gümrük idaresi gibi birlikte işlem yaptığı kurumlarla bilgi alışverişine olanak sağlayacak **kurumlar arası** hem de doğrudan **vatandaşlara** yönelik projeler geliştirmiştir.

---

¹⁰ Gelir idaresinin otomasyon projelerinin planlanması ve yürütülmesi bakımından güncel yasal çerçeveyi 2005 tarihli 5345 sayılı “Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun” oluşturmaktadır. Yasanın amaçlarının sayıldığı 1. maddesinde, gelir politikasını adalet ve tarafsızlık içinde uygulamak; vergi ve diğer gelirleri en az maliyetle toplamak; mükelleflerin vergiye gönüllü uyumunu sağlamak; mükellef haklarını gözeterek yüksek kalitede hizmet sunmak suretiyle yükümlülüklerini kolayca yerine getirmeleri için gerekli tedbirleri almak; saydamlık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik, etkililik ve mükellef odaklılık temel ilkelerine göre görev yapmak gelir idaresi başkanlığının görevleri olarak sayılmıştır. Yine Yasa’nın, gelir idaresi başkanlığının görevlerini saydığı 4. maddesinde “vergilendirmeye ilgili bilgileri toplamak ve bilgi işlem faaliyetlerini yürütmek”; Yasa’nın 11. maddesinde “Uygulama ve Veri Yönetimi Daire Başkanlığı” başlığı adı altında bu birimin görevleri sayılmıştır.

2.1. Kurumsal Otomasyon Sağlanmasına Yönelik Projeler

Kurumsal otomasyonun sağlanması o kurumu E-kurum olma sürecine dâhil etmektedir. Gelir idaresinin gerek VEDOP kapsamında gerekse daha sonra geliştirilen projelerle diğer kamu idarelerine bu anlamda öncülük etmektedir.

2.1.1 Elektronik Vergi Dairesi Otomasyonu(E-VDO) ve Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Projesi (MOTOP)

Kurumsal otomasyon sisteminin oluşturulması amacıyla 1997 yılında Client-server mimaride çalışan (VDO) bir yapıda hazırlanan sistem daha sonra 2004 yılında vergi dairesi otomasyon uygulamalarında merkezi bir yapıya geçilmesi kararı doğrultusunda (e-VDO olarak) tekrar hazırlanmış ve tüm vergi dairelerine 2005-2009 yılları arasında yaygınlaştırılmıştır (GİB, 2011: 49). 2013 yılı itibariyle Gelir İdaresi Başkanlığında otomasyon kapsamına alınmayan birim kalmamıştır (GİB, 2013: 45). Vergi idarelerinde otomasyonun sağlanması için geliştirilen ikinci proje kısaca MOTOP olarak adlandırılan “Motorlu Taşıtlar Vergi Daireleri Otomasyon Projesi”dir. Amacı nakil vasıtaları vergi dairelerinin işlemlerinin bilgisayar ortamında yapılmasını sağlamak olan ve 1992 Yılında İstanbul Nakil Vasıtaları ile ilgili olarak başlatılan proje 1996 yılından sonra münhasıran motorlu taşıt vergisi işlemleri uğraşan diğer vergi dairelerine de yaygınlaştırılmıştır(Hamzaçebi, 2002: 2). Daha sonra MOTOP uygulaması kapsamında yapılan motorlu taşıtlar vergisi işlemleri, E-Vdo uygulaması kapsamına alınmıştır. (Akdemir,2008: 132).

2.1.2 Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi (VEDOS)

Denetimde etkinlik, verimlilik eşgüdüm sağlanması amacıyla VEDOP kapsamında uygulamaya giren VEDOS projesi aynı zamanda “Denetim Bilgi Sistemi” olarak da anılmaktadır. 27 Haziran 2005 tarihinde bir pilot uygulama olarak başlayan proje daha sonra tüm illere yaygınlaştırılmıştır. Proje ile her türlü evrak, rapor, yazışma, istatistiksel veri, hesaplama ve yazışma işlemlerini elektronik ortamda yapmaya olanak verecek biçimde otomasyon sağlanmıştır (GİB, 2008: 60). Bu sayede vergi denetmenleri açısından hem zaman ve performans yönetimi hem de vergi denetim sonuçlarına ilişkin istatistikî verilere erişim kolaylığı sağlanmıştır(GİB, 2008: 38).

2.1.3 Vergi İstihbarat Projeleri: BİDDEP- ICR- EMKAS- VERİA ve E-Arşiv

Vergi istihbarat merkezi çalışmalarına paralel olarak 1999 yılında başlayan bilgisayar destekli denetim projesi (BİDDEP) vergi denetiminde bilgisayar teknolojisine olanaklarından yararlanabilmesi için başlatılan ilk çalışmalardan (GGM, 1999). Vergi İstihbarat Merkezi çalışmaları ve vergi kimlik numarasının yaygınlaştırılmasına paralel olarak vergi incelenmesinde kullanılması için

geliştirilen bir diğer çalışma karakter tanıma teknolojisi'' (ICR)¹¹ dir. Bu teknoloji ile vergi incelemelerinde yararlı olabilecek verilerin, mümkün olduğunca manyetik ortamda veya ICR sistemlerinde okunabilecek şekilde düzenlenmiş formlarla toplanması ve güncel olarak yönetim ve denetim birimlerinin kullanımına sunulması planlanmıştır (Çakmakkaya, 2011: 215).

Vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi amacıyla bir taraftan mükelleflere ilişkin kapsamlı bilgileri içerecek bir veri ambarı oluşturulmuş(VERİA) diğer taraftan büyük ölçekli işletmelerin ticari defter ve belgelerinin manyetik ortamlarda arşivlenip denetime tabi tutulmasına olanak veren bir başka proje olan Elektronik Muhasebe Kayıt Arşiv Sistemi (EMKAS)¹² geliştirilmiştir (Özbek, 2007: 69). Verilerin elektronik ortamda tutulup takibine imkan sağlayacak bir veri ambarı sistemi gelir idaresinin elinde önemli bir istihbarat kaynağı olmaktadır. Bu amaçla oluşturulmuş VERİA gerek mükelleflere ilişkin bilgilerin toplanması, incelenmesi, denetlenmesi ve analizi gerekse bu bilgilerin denetim birimlerinin kullanımına sunulmasına imkân sağlamaktadır (GİB, 2012: 50). Daha sonra yürürlüğe girecek olan E-arşiv sistemine temel olan EMKAS ise muhasebe kayıtlarının ikinci kopyalarının elektronik ortamda saklanması ile sağladığı kırtasiye tasarrufu, yönetim maliyetlerinin önemli ölçüde azalmasına sebep olmuş aynı zamanda da arşiv ve analiz açısından gelir idaresinin elinde önemli bir bilgi kaynağı olmuştur (Uğur&Çütücü, 2009: 6).

Gelir idaresine önemli ölçüde bilgi sağlayan başka bir proje ise elektronik arşiv (E-Arşiv) projesidir. E-arşiv uygulaması, mükellefler tarafından bilgi işlem sistemleri aracılığı ile elektronik belge olarak oluşturulan belgelerde bulunan belli bilgilerin günlük raporlar halinde, mali mühür onaylı ve zaman damgalı olarak muhafaza edilmesi ve istendiğinde Başkanlığın erişimine sunulması koşuluyla belgelere ait ikinci nüshaların kağıt ortamı yerine manyetik ortamda muhafaza ve ibraz edilmesine imkan sağlayan kurallar ve işlemler bütünüdür. Elektronik arşivlemeye yönelik hukuki ve teknik altyapı oluşturma çalışmaları ile tebliğ taslağı hazırlığı devam etmektedir (GİB, 2013: 44).

2.1.4 E-Denetim Projesi

Ankara Vergi Dairesi Başkanlığı'nın Şubat 2009 tarihinde başlatmış olduğu bu proje ile, verilen elektronik katma değer vergisi beyannamelerindeki bilgilerin doğruluğu bilgisayar teknolojinden yararlanılarak test etmek hedeflenmiştir.

---

¹¹ ICR- Intelligent. Character Recognition: Akıllı Karakter Tanıma

¹² 213 sayılı Vergi Usul Kanununun Mükerrer 242 nci maddesinin 2 numaralı fıkrasının Bakanlığa tanıdığı yetki çerçevesinde elektronik defter, kayıt ve belgelerin oluşturulması, kaydedilmesi, iletilmesi, muhafazası ve ibrazı ile defter ve belgelerin elektronik ortamda tutulması ve düzenlenmesi uygulamasına başlanmıştır. Bakanlıkça belirlenen mükelleflerin defter ve belgelerine ait bilgilerin elektronik ortamda alınmasına ilişkin format yapısı belirlenmiştir (GİB,2007:59).

Böylelikle vergi denetim elemanlarının sayısının yetersiz bulunması, denetim faaliyetlerinin zor ve masraflı olmasından kaynaklanan sorunlar bertaraf edilmeye çalışılmıştır (Candan, 2009: 72).

2.1.5 İnsan Kaynakları Otomasyon Projesi (İNKA)

İnsan kaynakları politikası ve yönetimi gelir idaresinin üzerinde önemli durduğu bir konu olmaktadır. Bu kapsamda nitelikli insan kaynağının kazandırılması, yetkinliklerin geliştirilmesi, kariyer planlarının yapılması ve performanslarının ölçülmesini sağlamak başlıca hedefler arasında sayılmaktadır. Bu kapsamda bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanarak etkinliğin artırılması, zamandan tasarruf edilerek daha kaliteli ve daha hızlı hizmet sunulması amacıyla otomasyon uygulamaları kapsamında çalışmalar yapılmıştır. Vergi Dairesi Başkanlığı ve defterdarlıklarda kullanılmakta olan İnsan Kaynakları Programı (İNKA) ile atama, nakil, sicil terfi, emeklilik ve benzeri özlük iş ve işlemleri otomasyon kapsamına alınmıştır (GİB, 2012: 49).

2.1.6 Takdir Komisyonu Otomasyonu (TAKKOM)

Takdir Komisyonu Başkanlığı iş ve işlemlerinin otomasyon kapsamına alınmasını sağlayan Takdir Komisyonu Otomasyonu Sistemi (TAKKOM), vergi dairesi takdire sevk işlemleri uygulama yazılımları ile entegre çalışacak bir şekilde hazırlanmıştır. Bu kapsamda hem mevcut vergi dairesi takdire sevk işlemleri uygulama yazılımlarında düzenlemeler yapılmış hem de sistemin tanıtımı ve uygulama ekranlarının kullanımına yönelik olarak, Vergi Dairesi Müdürlükleri ve Bağlı Vergi Dairesi Müdürlükleri (Malmüdürlükleri) bünyesinde kurulmuş bulunan geçici takdir komisyonu başkanlıklarında görevli olan personele 2010 yılında eğitimler verilmiştir (<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1338> -Erişim tarihi: 11/10/2012).

2.1.7 Özelge Otomasyon Sistemi

Vergi Dairesi Başkanlıkları/ Defterdarlıklarca mükelleflerden alınan özelge taleplerinin cevaplanmasına yönelik geliştirilmiş olan, 16.01.2010 tarihinden itibaren Türkiye genelinde uygulanmaya başlayan Özelge Otomasyon Sistemi¹³ gerçekleştirilen başka bir projedir(GİB, 2011: 9). Proje Vergi Usul Kanunu'nun belirlediği çerçevede mükelleflerce gelir idaresinden istenecek özelgelerin idarece elektronik ortamda oluşturulan bir özelge havuzunda toplanmasını

---

¹³ Özelge sistemine ilişkin ayrıntı açıklamalar; 16.01.2010 tarih ve 27464 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 395 Sıra Nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde ve 28.08.2010 tarih ve 27686 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mükelleflerin İzahat Taleplerinin Cevaplandırılmasına Dair Yönetmeliği'nde yapılmıştır (<http://www.gib.gov.tr/fileadmin/ozelgesistemi/index.html>, Erişim Tarihi:12/11/2012).

öngörmektedir. Böylelikle tüm yetkili birimlerin bu özelgeleri görmeleri ve daha sonraki talepler için örnek olarak almaları mümkün olacaktır. Proje ile mükellefe kısa zamanda doğru ve net cevap vermek, muhatabın teke indirilmesi, başvuruların ve cevapların bir standarda kavuşturulması, İnternette yayın yoluyla şeffaflık sağlamak, mükellefin uyum maliyetini azaltmak, idarenin iş yükünü hafifletmek, bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltarak kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak amaçlanmaktadır (<http://www.gib.gov.tr/fileadmin/ozelgesistemi/index.html>,E.Tarihi:12/11/2012).

2.1.8 Diğer Kurumsal Otomasyon Sistemleri

Gelir idaresi koyduğu hedefler çerçevesinde kurumsal otomasyon projelerine devam etmektedir. Vergi dairesi başkanlıkları ve defterdarlık gelir müdürlüklerine ait evrak, tarhiyat öncesi ve sonrası uzlaşma işlemleri, yaygın yoğun denetim işlemleri, anlaşmalı matbaa işlemleri gibi uygulamaları otomasyon kapsamına alan **Vergi Dairesi Başkanlığı / Defterdarlık Gelir Müdürlüğü Otomasyonu (DEFGEL)** bunlardan birisidir. Başka bir proje de Vergi Dairesi Müdürlerince gerçekleştirilecek vergi incelemelerine ilişkin iş ve işlemlerin takibi ve sonuçlarına ilişkin istatistiksel verilerin anlık görülebilmesi amacıyla oluşturulan bir uygulama yazılımı geliştirilmesi çalışmalarını kapsayan **Vergi Dairesi Müdürleri Vergi İnceleme Otomasyon Sistemi**'dir (GİB, 2012: 48-49). Vergi idaresinin bir başka projesi V-D Intra'dır. V-D Intra uygulaması kurum içi portal görevini yerine getirmektedir. Uygulama Gelirler Genel Müdürlüğü yöneticileri, Defterdarlık ve vergi dairesi kullanıcıları için tamamen web tabanlı uygulamalar aracılığı ile yönetim bilgi sistemi, karar destek sistemi, vergi dairesi takip sistemi, mükellef bazında sorgulama sistemi, online dokümantasyon sistemi ve online mevzuat bilgilerine erişimi sağlamak için geliştirilmiştir (Çakmakkaya, a.g.e: 216)

2.2. Kurumlararası Otomasyon Sağlanmasına Yönelik Projeler

Gelir idaresi diğer kurumlarla olan işlemlerinin otomasyon kapsamına alınması için çeşitli kuruluşlarla protokoller imzalanmış böylelikle yapılan yazışmalardan kaynaklı kırtasiye ve zaman maliyetinden kurtulmuştur

2.2.1 Gümrükler Müsteşarlığı Bağlantı Sistemi (GÜMBS)

Sistem ile Gümrük Çıkış Beyannamelerinin Gümrükler Genel Müdürlüğü'nden web tabanlı uygulamalar aracılığıyla ve elektronik ortamda gelir idaresi bilgi işlem merkezine aktarılması mümkün olmaktadır. Gelir idaresi intranet üzerinden yaptığı merkezi gümrük sorgulamalarına resmi evrak statüsü kazandırılmasıyla da vergi daireleri ile gümrük idareleri arasında yıllık ortalama 1 000 000 yazışma gerekliliği ortadan kaldırılarak mükelleflerin vergi dairelerindeki hizmet süreleri çok önemli ölçüde azaltılmıştır (Özbek, 2007: 72).

2.2.2 Elektronik Banka Tahsilât İşleme Sistemi (EBTİS) E-Tahsilat ve E-Haciz

Gelir idaresinin diğer kurumlarla sağladığı ortak projelerden bir diğeri olan **EBTİS** bankalar tarafından toplanan vergi ödemelerine ait bilgilerin elektronik ortamda gelir idaresine aktarılmasını sağlamaktadır (Yavaş, 2012: 1). 2000 yılında geliştirilen sistem ile banka makbuzlarının tekrar elle girilmesi önlenerek vergi dairelerinde ciddi bir işgücü tasarrufu sağlanmıştır. Bu sistem 2005 yılında uygulamaya giren **E-tahsilat** uygulamasına da öncülük etmiştir (Gerçek, 2010: 79) E-tahsilat ile daha önce yetkili bankaların yaptığı tahsilatların mükellef hesaplarına işlenmesindeki gecikmeyi ortadan kaldırmak hedeflenmiştir. Bu kapsamda gelir idaresinin anlaşmalı olduğu bankalar ile yaptığı protokol çerçevesinde bankaların mükelleflerin borç bilgilerini sorgulayarak tahsilât yapmasını ve yapılan tahsilâtların mükellef hesaplarına anında işlenmesini sağlayan sistem 25 banka ve PTT ile birlikte yürütülmektedir. Aynı zamanda İnternet bankacılığı üzerinden vergi tahsilâtının da bütün bankalara yaygınlaştırılması çalışmaları devam etmektedir (GİB, 2013: 57). Bankalarla birlikte geliştirilen bir başka proje de **e-Haciz** projesidir. Vergi daireleri, bankalar ve banka genel merkezleri arasında haciz bildirimlerinin elektronik ortamda aktarımını sağlayan ve bir pilot projeye 38 bankayla başlatılan proje, yazışma yükünü önemli ölçüde azaltmayı ve kamu alacaklarının süratle tahsilini hedeflemektedir. Ayrıca projenin iki ayrı bölümü bulunmaktadır. Bunlardan ilki vergi dairesi haciz işlemleri ikincisi ise projenin diğer ayağı olan merkezi işlemler-Emniyet Genel Müdürlüğü entegrasyonu başka deyişle EGM Haciz olarak adlandırılan Emniyet Genel Müdürlüğü ile yapılan entegrasyon sürecidir. Böylelikle vergi dairelerince düzenlenen haciz bildirimleri ile EGM kayıtları üzerine şerh işlemleri de elektronik ortamda yapılacaktır. Bu konuda protokol hazırlanması ve imza süreci tamamlanmış olup, yazılım çalışmalarına başlanılmıştır (a.g.e: 90).

2.3 Mükelleflere Yönelik Otomasyon Projeleri

Gelir idaresinin hayata geçirdiği projelerde yalnızca kurumsal otomasyon ya da diğer kurumlarla olan işlemlerde otomasyon sağlanması amaçlanmamış aynı zamanda mükellefin vergiye gönüllü uyumunu artırmaya yönelik bir takım projeler gerçekleştirilmiştir.

2.3.1 İnternet Vergi Dairesi

Vergilendirme ile ilgili bilgi kaynaklarına ulaşılabilirlikte gelir idaresinde olduğu kadar mükellefler için de projeler geliştirilmiştir. Vergi konusuna taraf olan herkesin bilgi ihtiyacına yanıt verecek bir bilgi kanalının oluşturulması amacıyla öncelikle 1999 yılında www.gelirler.gov.tr adresinde daha sonra da www.gib.gov.tr adıyla bir "İnternet Vergi Dairesi" oluşturulmuştur. Günümüz itibariyle mükellefler bağlı buldukları vergi idaresinden aldıkları şifre ve

parola ile birçok beyan, sorgulama, talep, ödeme, hesaplama ve sonuç izleme işlemlerini vergi dairesine girmeksizin gerçekleştirebilmektedirler (GİB, 2011: 9). Ayrıca vergi bilincinin çocukluktan itibaren geliştirilmesi ve yerleştirilmesi amacıyla ilköğretim okullarının 3-4 ve 5. sınıflarında olan çocukları vergi konusunda bilgilendirmek üzere Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı arasında 2007 yılında “VerGİBilir” Çalışma Protokolü imzalanmış, öğrencilere vergi konusunda eğitimler verilmiş, proje kapsamında hazırlanan, çocuklar için vergi ile ilgili öğretici ve eğlendirici oyunların, hikayelerin ve çeşitli faaliyetlerin bulunduğu VerGİBilir İnternet sayfası (www.vergibilir.gov.tr) oluşturulmuştur (a.g.e:46).

2.3.2 E-Beyanname

VEDOP kapsamında 01 Ekim 2004 tarihinden itibaren uygulamaya giren fonksiyonlardan birisi İnternet üzerinden beyanname, ekleri ve bildirimlerine olanak sağlayan e-beyanname uygulamasıdır. E-beyanname uygulamasına tam otomasyona geçmiş vergi dairelerine verilen beyannamelerle başlanmıştır (Er, 2007). E-beyanname sistemi ile uyum ve yönetim maliyetlerinin önemli ölçüde azaltılması planlanmıştır. Bu uygulamadan işgücü, kırtasiye, zaman gibi maliyet azaltıcı unsurlar beklendiği gibi toplanan verilerin doğruluğunu tespit etmeye olanak verdiği için vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi ve politika ve denetim stratejilerinin oluşturulmasında da destek sağlaması planlanmıştır. E-beyanname sistemine geçişte gerekli mevzuat değişikliği yine 2004 yılında çıkarılan bir yasayla yürürlüğe girmiştir.¹⁴ Nitekim e-beyanname uygulamasında başarı sağlanmış ve 8 çeşit beyanname ile başlanan projeye Aralık 2012 itibariyle 35 çeşit beyannamenin elektronik ortamda alınmasıyla devam edilmektedir (GİB, 2013: 43). Halen, tam otomasyona geçmiş vergi dairelerinden şifre alan kullanıcılar; aktif büyüklükleri veya net satış hâsılatları belirli bir tutarın

---

¹⁴31.07.2004 tarih ve 25539 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 5228 sayılı Kanun ile VUK’nun “Beyannamelerin Elektronik Ortamda Verilmesi” başlıklı 28. maddesinde, 5228 Sayılı Kanun’un 3. maddesi ile yapılan değişiklik Beyannamenin posta ile olduğu gibi elektronik ortamda da gönderilebilmesine olanak tanıyan yasal düzenleme yapılmıştır. 30 Eylül 2004 tarih ve 25599 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 340 No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ve ekleri ile e-beyanname sistemi amaç, yetki, kapsam, mükellef grupları, usul ve esas bakımından açıkça düzenlenmiştir. 03 Mart 2005 Tarih ve 25744 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 346 sıra nolu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile beyannamelerini elektronik ortamda gönderme zorunluluğu getirilen mükellefler belirtilmiş, elektronik ortamda gönderilme zorunluluğu getirilen beyannamelerin 340 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinde belirlenen usul ve esaslar doğrultusunda gönderileceği belirtilmiştir. Ancak, 346 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin taahhütname verilmesi zorunluluğuna ilişkin kuralları Danıştay 7. Dairesinin 13/11/2007 tarih ve 2005/1204 Esas No.lu ve 2007/4633 Karar No.lu kararı ile iptal edilmiştir 22 Ağustos 2008 tarih ve 26975 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 386 Sıra No’lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile de 340 ve 346 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğlerinde değişiklikler yapılmıştır.

üzerinde olması nedeniyle beyannamelerini meslek mensubuna imzalatmak zorunluluğunda bulunmayan mükellefler ile bağımsız çalışan serbest meslek mensupları bilgisayarlarında gerekli donanım ve programları kullanarak e-beyanname sistemini başvurudan tahsilâta kadar kullanabilmektedirler (<https://e-beyanname.mb-ggm.gov.tr/index.html>, Erişim tarihi: 23/01/2013). Ayrıca e-beyanname sisteminde beyanname göndermek veya İnternet Vergi Dairesi hizmetlerinden faydalanmak isteyen mükelleflere yardımcı olmak amacı ile e-Beyanname Çağrı Merkezi, kurulmuş olup 1 Ekim 2004 tarihinden itibaren 444 0 435 no'lu telefondan 7 gün 24 saat hizmete devam etmektedir (<https://ebeyanname.gib.gov.tr>).

2.3.3 Çağrı Merkezi Projeleri

Gelir İdaresi Başkanlığı otomasyon projeleri kapsamında bir yandan kurum içi teknik sorunları çözmeye yönelik bilgi işlem ve yardım masası oluştururken diğer yandan mükellef odaklı hizmet anlayışının devamı olarak mükelleflere hizmet etmeye yönelik bir iletişim merkezi oluşturmuştur. Bilgi işlem ve yardım masası (Help-Desk) VEDOP uygulaması yürütülen vergi daireleri sistemlerinin yerel ve uzak ağ yapısının kontrolü, bilgi işlem alt yapısı ve donanımda ortaya çıkan arızaların giderilmesi, donanım ile iletişim sisteminin sürekli ve kesintisiz çalıştırılmasının sağlanması, vergi dairelerinden gelen sorunların tek bir veri tabanına kaydedilmesi, sorunlara çözüm üretilmesi, destek hizmetlerinin yürütülmesi, şifre ve yetkilendirme işlemleri amacıyla oluşturulmuştur (GİB, 2008: 28). Diğer taraftan Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 2006 yılı faaliyet raporunda elektronik ortamda verdiği hizmetleri arttırmak, e-beyanname uygulamasını kapsamını genişletmek ayrıca mükelleflere büyük bir kolaylık sağlayacak olan modern bir çağrı merkezini faaliyete geçirmek hedeflenmiştir. Nitekim VEDOP II Projesi kapsamında mükellefler için bir çağrı merkezi oluşturulmuş, 22 Kasım 2006 tarihinde Vergi İletişim Merkezi (**VİMER**) adı altında yurt dışı ve tüm illerden gelen çağrılara hizmet verme amacını taşıyan bir çağrı merkezi hayata geçirilmiştir. 444 0 189 numarası ile hizmet vermekte olan vergi iletişim merkezi, günümüz itibarıyla danışma, vergi kayıp ve kaçaklarına karşı ihbar ve bildirim alma, sorgulama, İngilizce e-posta yanıt sistemi ve çeşitli nedenlerle vergi dairesine gidemeyecek mükelleflere randevu verme, motorlu taşıtlar vergisi işlemleri gibi başlıca hizmetleri sunmakla beraber sunduğu hizmetlere ilişkin istatistikî verileri web sitesinde yayınlamaktadır (<http://www.gib.gov.tr/index.php?id=1208#>, Erişim tarihi:11 Kasım 2012). Vergi iletişim merkezinin devamı olarak nitelendirilebilecek başka bir uygulama da gelir idaresi tarafından açıklanan bilgilerin kullanıcılara otomatik olarak kısa mesaj bildirimi iletilmesi ve/veya sistem kullanıcılarının sorgulama yaparak cevap alması şeklinde sunulan "**Kısa Mesaj Bilgilendirme Servisi**"dir. Bu sistem (KMBS) sayesinde Haber Bildirim Aboneliği, Motorlu Taşıt Vergisi

Miktarı Hesaplama, Motorlu Taşıt Vergisi Borç Sorgulama, Trafik Para Cezası Borcu Sorgulama hizmetleri de sunulmaktadır (GİB, 2012: 45).

2.3.4 Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EFKS-E-Fatura)- E-Bilet ve E-Defter Projeleri

Elektronik fatura (**E-Fatura**)¹⁵ uygulaması Vergi Usul Kanunu'na göre düzenlenmesi zorunlu bulunan faturanın elektronik ortamda düzenlenmesi ve arşivlenmesine olanak veren bir sitemdir. Sistemde tüm faturalama süreçleri (fatura oluşturma, gönderme, muhafaza ve istendiğinde ibraz edilmesi) elektronik olarak ve kağıt kullanmaksızın gerçekleşmektedir. İstenen şartları sağlayan mükellefler sistemden e-fatura portalı (e-fatura.gov.tr) aracılığı ile veya bilgi işlem sistemlerini entegre ederek yararlanabilmektedirler (GİB, 2013: 76).

E-Fatura portalında bulunan **E-bilet** projesi¹⁶ ile kara ve denizyolu taşımacılığı yapan mükelleflerin kâğıt üzerinde düzenlemek, muhafaza ve ibraz etmek zorunda oldukları yolcu bileti ve yolcu listelerinin elektronik belge biçiminde oluşturması ve saklaması mümkün olmaktadır. Ayrıca kara yolu yolcu taşımacılığı yapanlar elektronik yolcu listesi de düzenleyebileceklerdir (<http://www.efatura.gov.tr/web/guest/e-bilet>, Erişim Tarihi: 07/01/2013). Havayolu taşımacılığı ile kültür, sanat, eğlence, spor ve eğitim gibi etkinliklerle ilgili biletlerin elektronik belge biçiminde oluşturulması ve saklanmasına imkan tanınması için hukuki ve teknik altyapı çalışması yapılmaktadır (GİB, 2013: 76).

Ayrıca Türk Ticaret Kanunu kapsamında tutulan yevmiye defteri ve defter-i kebirin elektronik ortamda tutulması, bastırılmaksızın kaydedilmesi, değişmezliğinin, bütünlüğünün ve kaynağının doğruluğunun garanti altına alınması ve ilgililer nezdinde ispat aracı olarak kullanılabilmesine imkan tanıyan **E-defter** projesi¹⁷ ile hem gelir idaresi hem mükellefler için büyük kolaylık sağlanmıştır. E-defter portalı (e-defter.gov.tr) ile mükelleflere hizmet vermekte olan gelir idaresi bu anlamda uygulamadan yararlanmanın yaygınlaşması için çalışmalar yapmaktadır.

---

¹⁵ 397 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile yürürlüğe girmiştir. 416 Sıra No'lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği'nin yayımlanmasıyla gerçek kişi mükellefler de e-fatura uygulamasından yararlanmaya başlamıştır

¹⁶ 415 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin 26.06.2012 tarih ve 28335 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

¹⁷ Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı ile Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından ortak olarak yayımlanan 13/12/2011 tarih ve 28141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1 Sıra No.lu Elektronik Defter Genel tebliği yürürlüğe girmiş bulunmaktadır.

3. SONUÇ

Türkiye’de 90’lı yılların başlarından itibaren hızla ilerleyen bilgisayar teknolojileri kamu kesiminde etkinlik ve verimlilik arayışları açısından bir araç olarak görülmüştür. Kamu kurumlarının bilgisayar teknolojileri ile yeniden yapılanma çabaları özellikle 2000’li yılların başından itibaren bir gereklilik haline gelmiştir. Türk Gelir İdaresi de bu yıllardan itibaren bilişim teknolojilerini kullanarak vatandaş ve diğer kurumlarla olan işlemlerini elektronik ortamda gerçekleştirmek üzere bir dizi otomasyon projeleri geliştirmiştir. Uluslararası gereklilikler de göz önüne alınarak vergi uyum ve yönetim maliyetlerini minimize etmeyi hedefleyen bu projeler hem kurumsal hem diğer kurumları hem de vatandaşları kapsayacak şekilde planlanmıştır.

1998 yılında VEDOP-I; 2004 yılında VEDOP II ve 2007 yılında da VEDOP-III ile devam eden “Vergi Daireleri Tam Otomasyon Projesi” kapsamında hedef kitlesi kurumun kendisi, diğer kurumlar ve vatandaşlar olan projeler dizisinin nihai hedefini kamu yararı olarak nitelendirmek gerekmektedir. Zira, projelerin hedefleri bürokrasi ve kırtasiyeden kaynaklanan maliyetleri önleyerek kağıt, zaman ve işgücü tasarrufu, vergi istihbaratının sağlanması, inceleme ve denetim faaliyetlerindeki hızlanma ile vergi kayıp ve kaçaklarının önlenmesi, işlemlerde standardizasyonun sağlanması, bilgi kanalları oluşturarak şeffaflığın temin edilmesi, mükelleflere yönelik bilgilendirme hizmetleri ve müşteri memnuniyeti anlayışıyla vergiye gönüllü uyumun artırılması, sağlanan verilerden yararlanan etkin bir karar mekanizması oluşturulması ve son tahlilde de kamu alacağının hızla tahsili olarak sayılmaktadır.

Türk Gelir İdaresinin yıllar itibariyle faaliyet raporları incelendiğinde otomasyon projeleri konusundaki yoğun çalışmalarının halen devam ettiği de açıkça görülmektedir. Geliştirilen otomasyon projeleri ile mevzuatla ilgili düzenlemelere paralellik kazandırılması durumunda hedeflenen modern, hızlı, etkin, verimli ve şeffaf, yeni yönetim anlayışına uygun bir gelir idaresi yaratılması mümkün olabilecektir.

KAYNAKÇA

Akdemir, N. (2008). *E-Devlet Uygulamaları Kapsamında Vedop Projesi Eğirdir Vergi Dairesinde E-Vdo Uygulamasının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.

Andreoni, J., Erard, B. & Feinstein, J. (1998). Tax Compliance, *Journal of Economic Literature*, Vol. 36, No. 2, Jun.

Candan, Ş. (2009). KDV Beyannamelerinde E-denetim Projesi *Ankara Ekonometri*, Eylül-Ekim.

Cenikli E. & Şahin D.

- Çakmakkaya, B. Y. (2011.) *Türk Vergi Hukukunda Elektronik İmza Uygulamaları ve Adaptasyonu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Das-Gupta, A., Ghosh, S.& Mookherjee, D. (2004). Tax Administration Reform and Taxpayer Compliance in India, *International Tax Public Finance*, 11, 575-600
- Er, S. (2007). Vergide E-Beyanname Uygulaması, http://www.alomaliye.com/2007/salih_er_ebeyanname.htm, Erişim Tarihi: 24/01/2013
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2008). *2007 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. Yayın No: 64, Nisan. <http://www.gib.gov.tr>
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2011). *2010 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. Yayın No:132, Nisan. <http://www.gib.gov.tr>
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2012). *2011 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı. Yayın no:151, Nisan. <http://www.gib.gov.tr>
- Gelir İdaresi Başkanlığı (2013). *2013 Yılı Performans Programı*, Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Yayın No:156, Ocak.
- Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) (2007). *2006 Yılı Faaliyet Raporu*. Ankara: Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı, Nisan. <http://www.gib.gov.tr>
- Gerçek, A. (2010). Gelir İdaresi Başkanlığında E-Devlet Uygulamaları, *Akademik Bakış*, Sayı 122, Ocak, s.78.
- Hamzaçebi, M. A. (2002), Gelirler Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Projeleri, *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı.58, Ocak-Şubat-Mart 2002
- Murphy, K. (2003). Procedural justice and tax compliance. *Australian Journal of Social Issues* 38, 379-407
- OECD, (1998). Electronic Commerce: Taxation Framework, www.oecd.org/dataoecd/46/3/1923256.pdf (Erişim tarihi, 03/09/2012)
- Özbek, M.(2007) *E-Devlet ve Türkiye Uygulamaları Kapsamında Vedop Projesi* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Plamper, H. (2003). "E-devlet Uygulamaları ve Sorunları" *Küresel Sistemde Siyaset Yönetim Ekonomi*, (Çev-Editör M. Akif Çukurçayır), Çizgi Kitabevi, Konya. ss.139-162
- Smith, W. H. (1969). Automation in Tax Administration, *Law and Contemporary Problems*, Vol. 34, No. 4, Autumn.

- Şakar, A.Y. (2011). Türkiye’de E-Devlet Uygulamalarının Vergi Hukuku Alanına Yansımaları: E- Haciz Uygulaması Ve Karşılaşılan Sorunlar, *Mali Çözüm Dergisi*, Temmuz-Ağustos. ss. 69-88.
- T.C Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü (GGM),(1999). *1999 Yılı Faaliyet Raporu*. <http://www.gib.gov.tr>
- Tat Kei-Ho A.,Re-inventing Local governments and Local Government Initiative, *Public Administration Review*, July-August 2002, Vol.62, No.4, pp.434-444
- Uçkan, Ö. (2003). “E-Devlet, E-Demokrasi ve E-Yönetişim Modeli: Bir İlkel Öncelik Olarak Bilgiye Erişim Özgürlüğü”, *Aylık Strateji ve Analiz E-Dergisi*, 5, ss. 1–19.
- Uğur, A., Çütücü, İ. (2009). E-Devlet ve Tasarruf Etkisi Kapsamında VEDOP Projesi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt.1, Sayı.2.
- Yavaş, A. (2012). Vergi Dairesi Otomasyon Projesinin (VEDOP) Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi, *Erişim Tarihi: 21/11/2012*
www.emo.org.tr/ekler/e5186bca8f75fca_ek.pdf